

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuohkan

Fredningsdokumentasjon del 1

Tidligere Skattøra sjøflylufthavn

GNR./BNR. 125/20, 357, 371, 416, 417, 593, 604, 611, 672 OG 675

TROMSØ KOMMUNE

14. juni 2019

Skattøra i 1952. Foto: Kartverket

Innhold

1.	Eiendomsinformasjon.....	3
1.1	Eierforhold.....	3
1.2	Kartfesting.....	5
2.	Historikk.....	7
3.	Beskrivelse av de enkelte bygningene/ objektene	8
3.1.	Hangaren	8
3.2.	Splintvernmur, nordre.....	10
3.3.	Splintvernmur, søndre	11
3.4.	Brakke 1	12
3.5.	Brakke 2	14
3.6.	Brakke 3, Jernbanebrakka	17
3.7.	Brakke 4	20
3.8.	Bunker.....	22
3.9.	Lager	23
3.10.	Verksted	25
3.11.	Nordre slipp	26
3.12.	Søndre slipp	26
3.13.	Steinmur mot øst.....	27
3.14.	Steinmur mot nord med minneplate.....	28
3.15.	Steinmur mot sør.....	29
3.16.	Oljehus	30

Fredningsdokumentasjonen består av to deler:

DEL 1: Informasjon om eiendommen

DEL 2: Beskrivelse av interiør (unntatt offentlighet).

Dokumentasjonsvedlegget er utarbeidet i forbindelse med fredningssaken for Skattøra tidligere sjøflylufthavn. Målet med arbeidet har vært å sette sjøflyhavnen inn i en kulturhistorisk sammenheng samt dokumentere byggverk og anlegg som omfattes av fredningen. Dokumentasjonsvedlegget er utarbeidet av Riksantikvaren og Troms fylkeskommune.

Fra høyre: Hangar, brakker, splintvernmur og slipp på Skattøra. Foto: Troms fylkeskommune

1. Eiendomsinformasjon

Tidligere Skattøra Sjøflyhavn ligger på gnr./bnr. 125/ 20, 357, 371, 416, 417, 593, 604, 611, 672 og 675 i Tromsø kommune på nordøstsiden av Tromsøya, mellom Breivika og nordspissen av øya.

Forsvaret og flyselskapene forlot sjøflylufthavnen og området i 1973 og det ble overtatt av Tromsø kommune. Kommunen har parsellert ut tomter i hovedsak til industri og handelsvirksomhet. Området har i dag flere private eiere, men kommunen er fortsatt eier av en stor del av området og flere av bygningene.

1.1 Eierforhold

Tromsø kommune eier:

Gnr./bnr. 125/20, 125/593 og 125/675

Steinmurer mot øst og sør

Splintvernmur, søndre

Brakke 1, 2 og 3 (Jernbanebrakka)

Begge betongslippene

Røstad eiendom eier:

Gnr./bnr. 125/416, 125/371 og 125/611

Steinmur mot nord

Bunkeren
Hangaren
Lager
Oljehus

Skattøra Næringseiendom eier:

Gnr./bnr. 125/604

Splintvernmur, nordre

R.J. Figenschau eier:

Gnr./bnr. 125/417

Verkstedet

YIT Norge AS, Tromsø asfalt, eier:

Gnr./bnr. 125/357

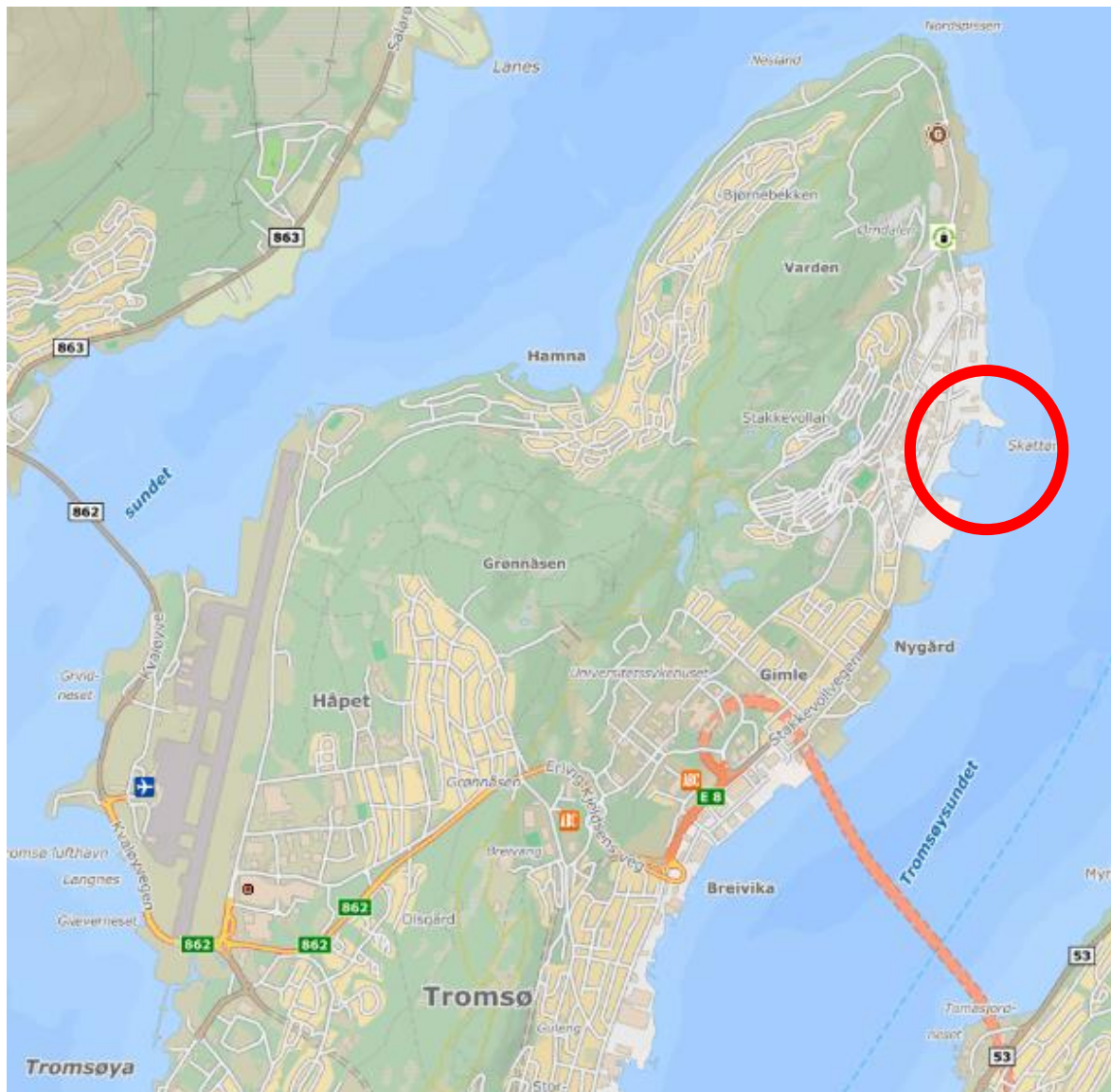
Skattøraveien 41 AS eier:

Gnr./bnr. 125/672

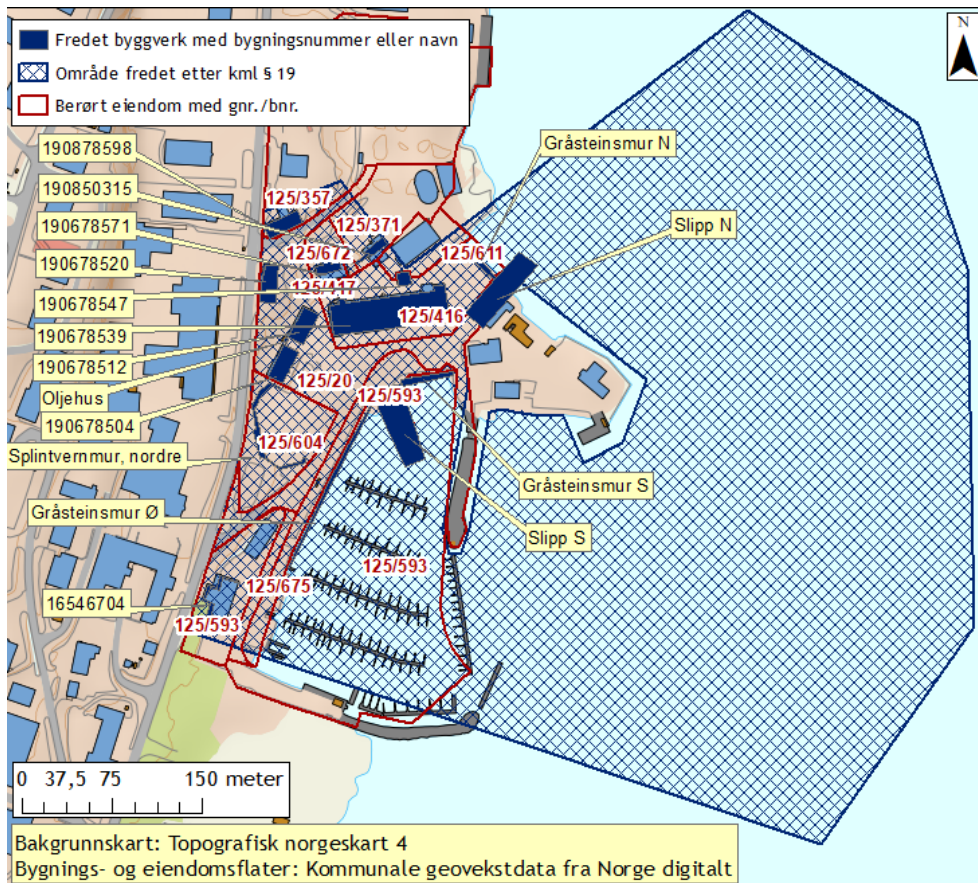
I tillegg eier Arcos havarisenteret som ligger på et utfylt område øst for hangaren og Tromsø Marina er fester på kommunens eiendom mot sør og har etablert båthavn med pirer ut i sjøen.

1.2 Kartfesting

Kart som viser Skattørås plassering på Tromsøya.

2. Historikk

Skattøraområdet ble tatt i bruk av Marinens flyvåpen i februar 1938 som «Marinens flystasjon, Tromsø». Bakgrunnen var ønsket om å styrke forsvarets nærvær i Nord-Norge da «den røde fare» og «den finske fare» fra øst fikk økt oppmerksomhet. Skattøra ble valgt på grunn av sin strategiske nærhet til Finmark, gode landings- og letteforhold ved ulike vindretninger og nærhet til Tromsø sentrum der Marinens stabskontor for Nord-Norge, 3. Sjøfartsdistrikt var lokalisert.

Høsten 1939 ble 3. Flygeavdeling etablert og hovedoppgaven var oppsyn og nøytralitetsvakt. Arbeidene med bygninger ble påbegynt i 1939. Ved krigsutbruddet i 1940 besto stasjonen av 5 fly og bygninger under oppføring. Stasjonen ble brukt som base for rekognosering og bombing av fiendtlige styrker. Tyskernes overtakelse medførte en raskere og betydelig utvidet utbygging av området i forhold til de opprinnelige norske planene. Fra sommeren 1942 og utover ble mye av arbeidet utført av sovjetiske og jugoslaviske krigsfanger. Dette gjelder spesielt de to store splintvernmurene for beskyttelse av parkerte fly.

Etter frigjøringen i 1945 ble området umiddelbart overtatt av det norske luftforsvaret og etter hvert også tatt i bruk til sivil luftfart (sjøfly og etter hvert også helikopter). Militær luftfart ble avviklet sist på 1950-tallet, mens de siste sivile flyene forlot Skattøra så sent som i 1975. Området ble overtatt av Tromsø kommune og etter hvert til dels solgt til private aktører.

Det er få spor igjen etter sjøflystasjoner både i Forsvarets eie og i landet for øvrig. Bygningene, anleggene og området som fredes er et helhetlig kulturmiljø som viser sammenhengen innbyrdes mellom disse og til sjøen.

3. Beskrivelse av de enkelte bygningene/objektene

3.1. Hangaren

Gnr./bnr. 125/416, bygningsnr. 190678539, AskeladdenID 178228-2

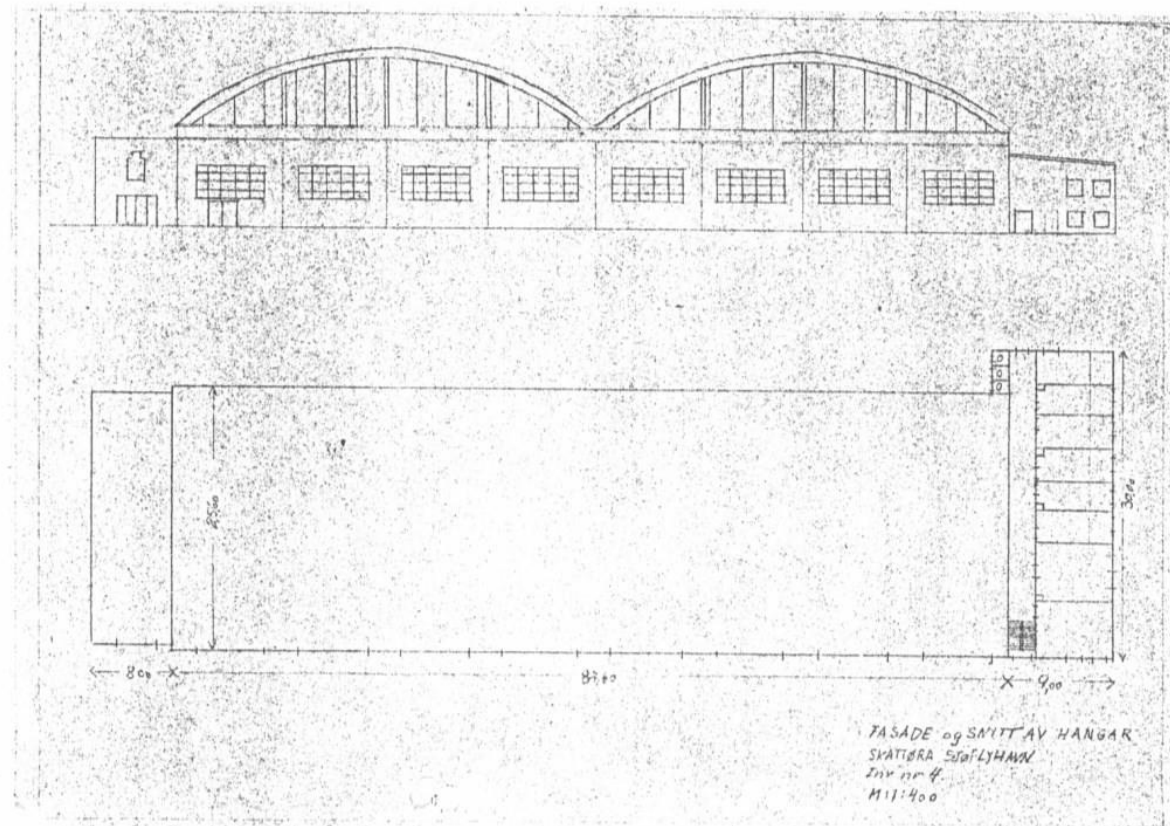
Hangarens fasader mot øst, sør og vest.

Hangaren ble prosjektert og påbegynt før krigen, mens tyskerne ferdigstilte den. Hangaren er det dominerende bygget i området. Med en grunnflate på over 2000 kvadratmeter og med de karakteristiske betongbuene som holder taket oppe, er den fortsatt i dag et landemerke i området og for folk som ferdes sjøveien. Bygningen er innvendig delt på midten med en splintvernmur parallelt med søylene for de to bueradene. Denne muren ble oppført under andre verdenskrig. Bygningen er kledd med plater med unntak av mot nord. Her er veggen fortsatt pusset og det er også noen opprinnelige vinduer som står igjen i veggen. Det ble på 1990-tallet lagt inn en ekstra etasje i store deler av hangaren, samtidig ble hangarportene fjernet og deler av andre etasje fikk påbygd en utkragende fasade i stål og glass.

Bygningen er i dag i privat eie og leies ut til flere firmaer. Etter at flyene forlot Skattøra ble hangaren i noen år brukt til produksjon av betongelementer. Det ble da montert inn en 10-tonns traverskran som fortsatt står i bygget (er ikke i bruk i dag). Etter dette var det en periode produksjon og reparasjon av plastbåter (sjarker) i bygningen.

Hangarens tak med betongbuer og nordfasade med pusset fasade og opprinnelige vinduer. Foto: Troms fylkeskommune.

Tegning fra 1953 av hangaren.

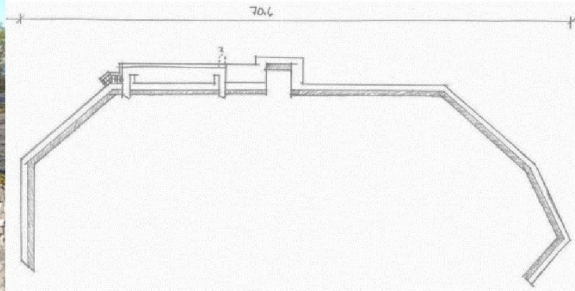

3.2. Splintvernmur, nordre

Gnr./bnr. 125/604, koordinater 655427N, 7737124Ø, AskeladdenID 178228-10

Splintmuren sett fra nord

Splintvernmuren. Tegning Olav Austlid, juni 2014.

Splintvernmuren er oppført under andre verdenskrig, av jugoslaviske og russiske krigsfanger, som beskyttelse for flyene ved luftangrep. Den nordligste splintvernmuren har en bueform med 7 flater. Muren er i snitt ca. 6 meter høy og har en total lengde på over 100 meter. Muren er bygd med en helning bakover på ca. 7 grader. Murens tykkelse på toppen er ca. 0,8 meter. På baksiden av deler av muren finnes en gang/rom på vel 15 meters lengde, i to etasjer, der veggen mot splintmuren er i teglstein, mens gulvet, bakveggen og taket er av betong. I taket ligger jernbjelker. Mot teglveggen er det også et treskjelett bestående av plank. Dette tyder på at rommet en gang har vært kledd med panel innvendig. I enden av gangen er det en gjenmurt åpning (leca-mur) mot hovedveien. Rommet var trolig for beskyttelse av personell.

Splintvernmuren sett fra øst. Foto: Troms fylkeskommune.

3.3. Splintvernmur, søndre

Gnr./bnr. 125/593, i bygningsnr. 16546704, AskeladdenID 178228-11

Splintvernmur, integrert i bygg. Foto: Troms fylkeskommune.

Splintvernmuren er oppført under andre verdenskrig, av jugoslaviske og russiske krigsfanger, som beskyttelse for flyene ved luftangrep og er nå integrert i et moderne industribygg. Bygget er bygget inn i splintmuren slik at taket er lagt over muren og beslått på utsiden av denne. Bygningen inneholder flere verkstedlokaler. På baksiden langs muren finnes et overdekket rom med en teglsteinsmur inn mot splintvernmuren, tilsvarende som på den nordre splintvernmuren. Åpninger er i dag delvis gjenfylt og rommene bak er ikke innsisert.

Splintvernmuren slik den var i 1956. Foto: Kartverket

3.4. Brakke 1

Gnr./bnr. 125/20, bygningsnr. 190678504, AskeladdenID 178228-3

Brakke 1. Fasade mot øst. Foto: Troms fylkeskommune.

Brakka ble satt opp under andre verdenskrig og eies på fredningstidspunktet av Tromsø kommune, som leier den ut. Brakka er en reisverksbygning, med betongfundament og i en etasje med loft. Brakkene hadde funksjon som lager, kontorer mv.

Opprinnelige porter og vinduer er til dels kledd igjen eller skiftet ut. Bygningen har nytt taktekke – det opprinnelige skifertaket er skiftet ut med korrugerte stålplater. Det er noe opprinnelig panel. Interiøret er i stor grad endret.

Brakke 1. Fasade mot vest. Foto: Troms fylkeskommune.

Brakke 1. Fasade mot nord og syd. Foto: Troms fylkeskommune.

Brakke 1. Fasade mot øst. Foto: Troms fylkeskommune.

3.5. Brakke 2

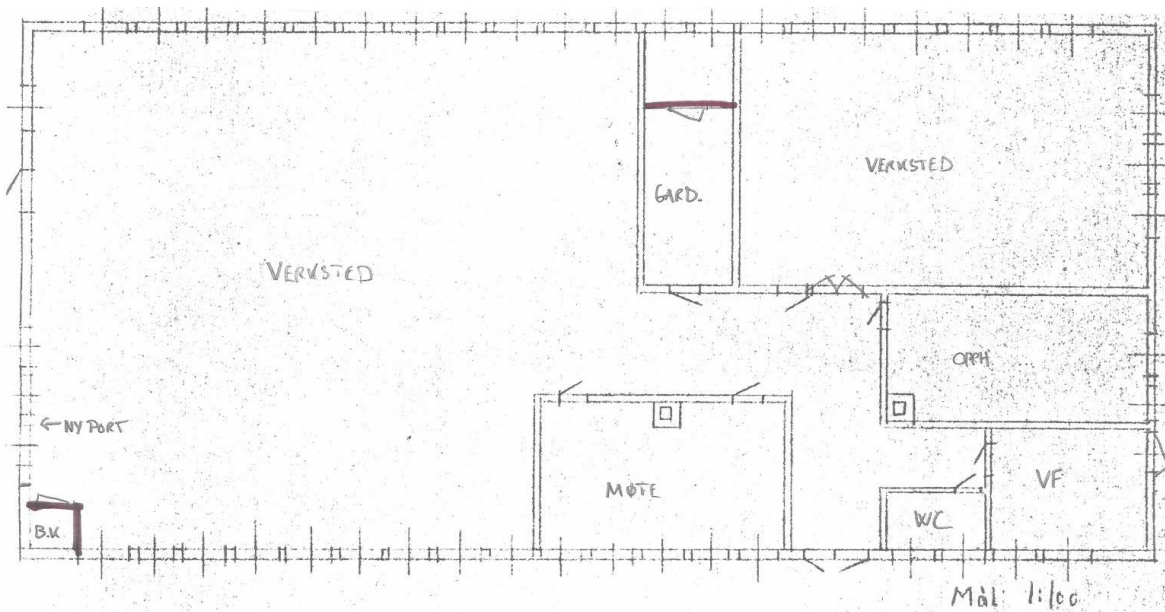
Gnr./bnr. 125/20, bygningsnr. 190678512, AskeladdenID 178228-4

Brakke 2, sør- og østfasade. Foto: Troms fylkeskommune.

Brakka ble satt opp under andre verdenskrig og eies på fredningstidspunktet av Tromsø kommune, som leier den ut. Brakka er en reisverksbygning, med betongfundament og i en etasje med loft. Brakkene hadde funksjon som lager, kontorer mv.

Fasaden mot øst har trolig opprinnelige vinduer mens på fasaden mot vest er alle vinduene tildekket og panelet under vinduene er erstattet med knotteplast. Mot sør er tidligere dør skiftet ut med en større leddport. Skifertaket er skiftet ut med korrugerte plater.

Plantegning for brakke 2 – Ajourført plan 10.06.2014 Olav Austlid

Brakke 2, sør- og vestfasade. Foto: Troms fylkeskommune.

Brakke 2, nordfasade. Foto: Troms fylkeskommune.

Brakke 2, sør- og østfasade. Foto: Troms fylkeskommune.

3.6. Brakke 3, Jernbanebrakka

Gnr./bnr. 125/20, brakke, bygningsnr. 190678512, AskeladdenID 178228-4

Jernbanebrakka (Brakke 3) sett fra nord

Bygningen eies av Tromsø kommune og brukes til lager. Bygningen er ei trebrakke med støpt kjeller pluss et betongtilbygg på 8 x 10,25 meter. Foran brakka er det en perronglignende overdekket lasterampe av betong. Brakka kalles derfor jernbanebrakka siden den ligner på en jernbanestasjon. De to vinduene som ikke er tildekket er skiftet til isolerglass. De øvrige er opprinnelige, men er godt tildekket med lemmer på fredningstidspunktet. En av de store portene mot lasterampen er kledd igjen på utsiden. Også på denne bygningen er det opprinnelige skifertaket skiftet ut med et tak av korrugerte stålplater.

Informasjon om interiøret er i del 2 av fredningsdokumentasjonen.

Jernbanebrakka sett fra sør. Foto: Troms fylkeskommune.

Jernbanebrakkas sør- og østfasade. Foto: Troms fylkeskommune.

Jernbanebrakkas sør- og vestfasade. Foto: Troms fylkeskommune.

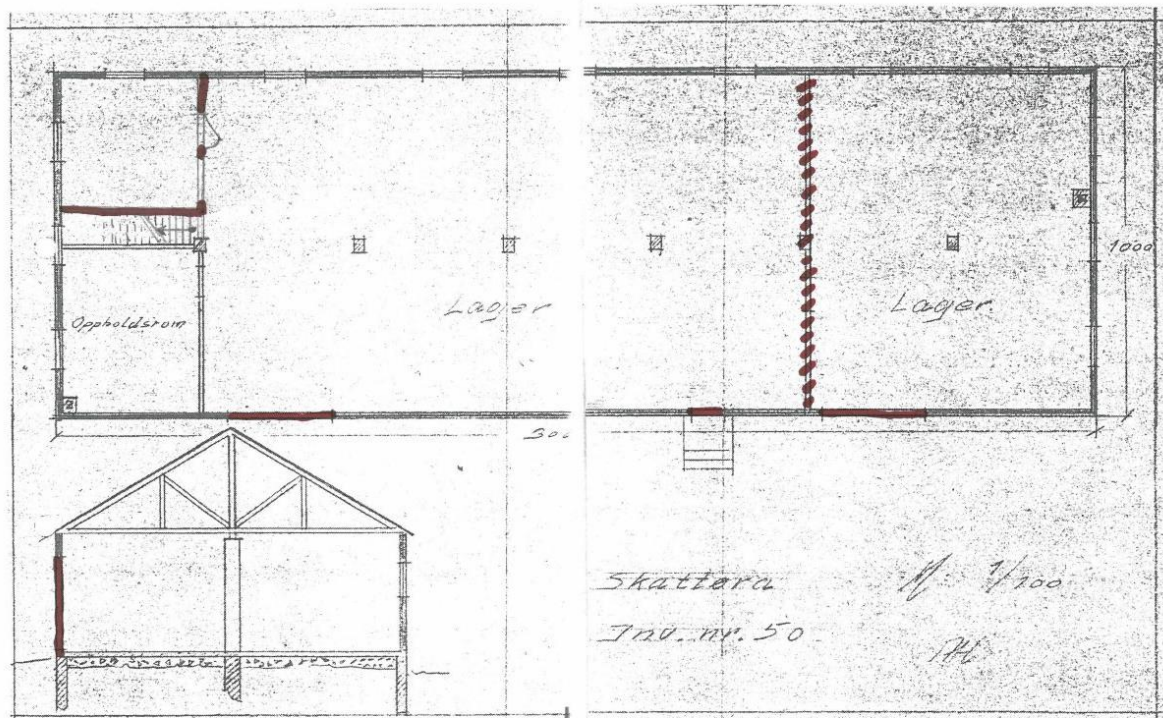
3.7. Brakke 4

Gnr./bnr. 125/357, brakke, bygningsnr. 190878598, AskeladdenID 178228-6

Brakke 4 sett fra Skattøravegen. Foto: Troms fylkeskommune.

Bygningen er i dag i privat eie og benyttes til lagerformål. Alle vinduer er skiftet ut. To store porter mot sør er kledd igjen. En stor port mot veien kan være opprinnelig. Det opprinnelige papptaket er erstattet med et tak av korrugert stålplater, men det opprinnelige taket kan ligge under. Huset har fått et tilbygg mot nord bestående av tre brakker som er satt sammen, dette tilbygget inngår ikke i fredningen.

OBJEKT NR 12 . AJOURFØRT 09.08.2014 *OA*

Plantegning for brakke 4 – Ajourført plan 09.06.2014 Olav Austlid

Brakke 4 fra nordvest, øst og nord. Foto: Troms fylkeskommune.

3.8. Bunker

Gnr./bnr. 125/371, bygningsnr. 190850315, AskeladdenID 178228-7

Bunkeren sett fra øst

Bunkeren er fra før andre verdenskrig. Den ligger nord for hangaren og brukes i dag som verksted. Bunkeren lå tidligere under bakkenivå, men terrenget er nå senket rundt bygget. Det er satt inn ny port i bygningens endevegg, dør i fasaden mot sørøst og bunkeren er påbygd brakkeseksjoner. Ut fra bunkeren, mot vest, går den tidligere inngangen, en støpt gang (11,8 meter lang). Gangen er ikke horisontal, men skrå oppover fra bunkeren siden inngangen ligger på tidligere terrengnivå. Bygningen har opprinnelige overflater både utvendig og innvendig.

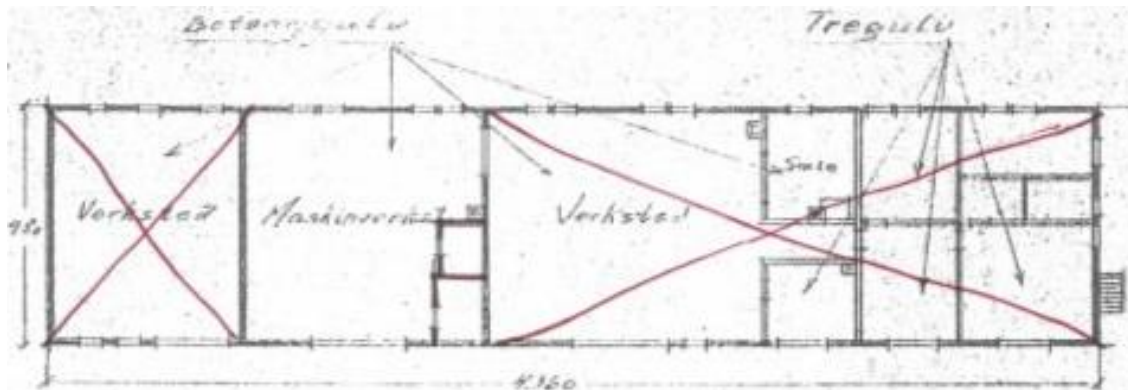
3.9. Lager

Gnr./bnr. 125/416, bygningnr. 190678547, Askeladden ID 178228-8

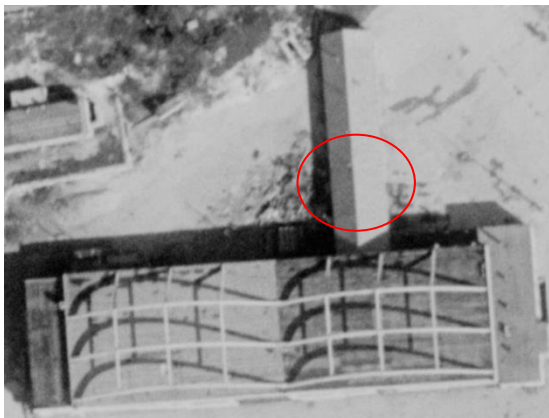

Lageret sett fra nord. Foto: Troms fylkeskommune.

Lageret var opprinnelig forbundet med hangaren og fungerte som verksted og lager. Bygningen hadde opprinnelig skifertak, men har i dag en taktekkning med korrugerte stålplater. Det finnes noe opprinnelig utvendig panel, mot vest og øst, (falspanel med not og fjær) og faspanel fra tidligere innervegger mot nord og sør. I tillegg står noen opprinnelige vinduer og dører igjen mot øst og vest. Det er satt inn en port i veggen mot øst.

Tegning som viser hvordan lageret opprinnelig var bygget.

Lageret fra 1952 og 2017. Flyfoto fra Kartverket.

Lageret sett fra hangarens tak. Foto: Troms fylkeskommune.

3.10. Verksted

Gnr./bnr. 125/417, bygningsnr. 190678571, AskeladdenID 178228-9

Øverst: Opprinnelig del av verkstedet Nederst: Verkstedets nyere tilbygg sett fra hangarens tak.
Foto: Troms fylkeskommune

Bygningen brukes i dag som garasje og verksted. Det opprinnelige betongbygget med flatt tak er bygget til i bredden og til dels overdekket med et saltak. Tidligere yttervegger mot sør og øst er i dag innvendige vegger i tilbygget. Alle vinduer er skiftet og mot vest er det satt inn en ny port. Innvendig er noen opprinnelige vegger revet og det er ny rominndeling mot øst. Siden terrenget er senket på baksiden av hangaren står tilbygget mot sørøst med dårlig fundamentert.

3.11. Nordre slipp

Gnr./bnr. 125/20, koordinater 7737246N, 655634Ø, Askeladden ID 178228-12

Bildet viser overdekking av sand på slippet

Ødelegelser i fjæresonen

Slippene ble oppført for å kunne dra sjøflyene opp på land. Slippet satt sammen av betongelementer og er ca 1200 m². Betongen er i rimelig god stand over havnivå, men er til dels overdekket med sand. Under vann/i fjæresonen finnes noen sammenhengende større flater av det opprinnelige dekket, men store deler er forvitret.

3.12. Søndre slipp

Gnr./bnr. 125/593, koordinater 7737146N, 655536Ø, Askeladden ID 178228-13

Slippet sett mot sjøen

Slippet sett fra sjøen

Slippene ble oppført for å kunne dra sjøflyene opp på land. Slippet er satt sammen av betongelementer og er ca 1200 m². Betongen har en del skader på sidene og midt på planet. Noen steder stikker armeringsjern opp. I fjæresonen er betongen delvis malt i stykker. Deler er lappet med asfalt og betong.

3.13. Steinmur mot øst

Gnr./bnr. 125/593, koordinater 7737047N, 655467Ø, Askeladden ID 178228-14

Muren sett mot sør. Foto: Troms fylkeskommune

Langs sjøen på innsiden av marinaen, mellom søndre slip og nedenfor den store splintmuren, er det oppført en steinmur. Muren består av flate stein som er lagt i en trappeformasjon. Muren har noen småskader/endringer ved rørgjennomføringer og ved oppføring av landganger til flytebyggene i båthavna. Muren er trolig oppført under andre verdenskrig.

Skade på mur i forbindelse med avløpsrør. Foto: Troms fylkeskommune.

3.14. Steinmur mot nord med minneplate

Gnr./bnr. 125/20, 7737272N, 655600Ø, Askeladden ID 178228-15

Mellom nordre slip og nordgrensa for fredningsområdet er det også oppført en steinmur. Denne muren er lavere enn steinmuren mot øst og steinene er lagt slik at de beskytter mot bølgene mer enn at den er en støttemur. Omtrent midt på muren finnes ei minneplate i granitt med inskripsjon:

«1940 RAD Abtlg k 2/362 hermagor kärnten»

(oversatt til: 1940 ReichArbeitsDienst Abteilung k 2/362 fra distriktet Hermagor i den sydligste forbundsrepublikken i Østerrike, Kärnten).

Dette skal ha vært den første tyske avdelingen som inntok Skattøra.

Muren har tidligere vært lengre, men er i dag tildekket ved utfylling av området.

Øverst: gjenværende del steinmur mot nord. Foto: Troms fylkeskommune

Nederst: minnestein i steinmur mot nord. Foto: Troms fylkeskommune

3.15. Steinmur mot sør

Gnr./bnr. 125/593, koordinater 7737170N, 655567Ø, Askeladden ID 178228-16

Muren sett mot øst. Foto: Troms fylkeskommune.

Denne muren er av samme type som steinmuren mot nord og har også tidligere vært lengre, men er i dag tildekket ved utfylling av området.

Muren sett mot vest. Foto: Troms fylkeskommune.

3.16. Oljehus

Gnr./bnr. 125/20, koordinater 7737201N, 655449Ø, Askeladden ID 178228-17

Oljehuset slik det sto øverst på Nordre slipp. Foto: Troms fylkeskommune.

Oljehuset er på fredningstidspunktet lagret mellom brakke 1 og 2. Huset er i betong med et buet tak og ståldører. Dette skal opprinnelig ha stått innenfor kaien («Bensinkaia»), nord for hangaren, som nå er fjernet. Oljehuset har pumpet olje ut til flyene som har ligget til kai. Eier og fylkeskommunen skal finne en permanent plassering for huset.

Dagens plassering av oljehuset mellom brakke 1 og 2. Foto: Bodil J. Paulsen, Riksantikvaren.

Flyfoto for deler av Skattøra fra årene 1952, 1998 og 2018. I enden av «Bensinkaia» ligger oljehuset både i 1952 og 1998. Oljehuset er flyttet og området er pr. 2019 bebyggt og utfyllt. Foto: Kartverket.